تازه‌های اقتصاد

دوشنبه ۲۵ خرداد ۱۴۰۵ شماره ۵۶

تصمیمات اقتصادی باید برپایه واقعیت‌های نظام بانکی باشد

(صفحه ۲)

نظارت عالی مبتنی بر ریسک، حلقه مفقوده حکمرانی بانکی

(صفحه ۳)

یادداشت تفاهم نهایی شد

واکنش بازارها به پایان جنگ

با نهایی شدن توافق میان ایران و آمریکا و نزدیک شدن به زمان امضای رسمی آن، بازارهای داخلی و جهانی واکنش‌های متفاوتی نشان دادند؛ واکنش‌هایی که از رشد کم‌سابقه بورس تا افت قیمت ارز، طلا و نفت را در بر می‌گیرد.

به گزارش خبرنگار تازه‌های اقتصاد، شامگاه یکشنبه ۲۴ خردادماه ۱۴۰۵، دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی با انتشار بیانیه‌ای از نهایی شدن توافق میان ایران و آمریکا خبر داد؛ توافقی که بر اساس آن، درگیری‌های نظامی متوقف شده و قرار است. یادداشت تفاهم مربوطه روز جمعه ۲۹ خردادماه در ژنو سوئیس به امضا برسد.

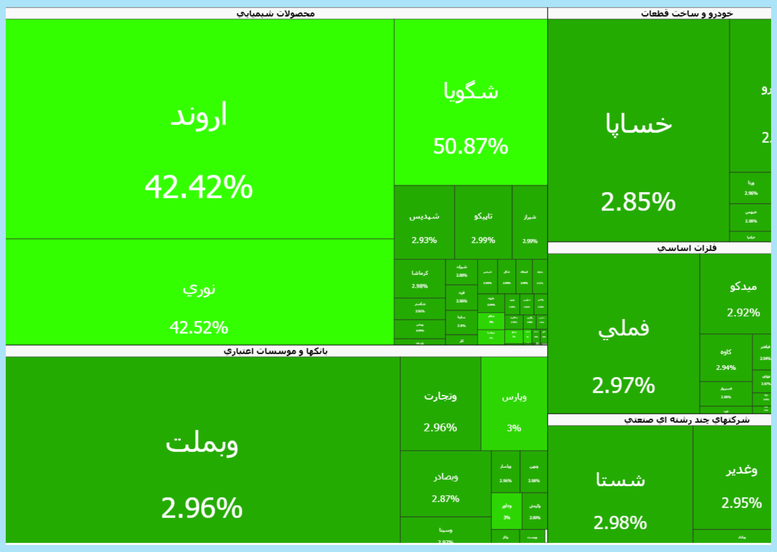
بر اساس این بیانیه، جنگ و عملیات نظامی در تمامی جبهه‌ها به صورت فوری و دائمی پایان یافته و محاصره دریایی علیه ایران نیز خاتمه خواهد یافت. مذاکرات درباره توافق نهایی نیز پس از اجرای تعهدات اولیه طرف مقابل ادامه پیدا می‌کند.

این توافق پس از حدود ۱۰۰ روز تنش و درگیری میان ایران و آمریکا حاصل شده است؛ دوره‌ای که طی آن بازارهای مالی داخلی و جهانی تحت تأثیر نااطمینانی های سیاسی و امنیتی، نوسانات قابل توجهی را تجربه کردند. اکنون اما با افزایش امیدها به ثبات منطقه‌ای، بازارها در حال بازتعریف انتظارات خود هستند.

بازار سرمایه نخستین بازاری بود که به خبر توافق واکنش مثبت نشان داد.

شاخص کل بورس در معاملات روز دوشنبه ۲۵ خردادماه با رشد ۱۶۱ هزار واحدی تا آستانه کانال ۵ میلیون واحدی پیش رفت و بخش عمده نمادهای بازار با صف خرید همراه شدند.

یادداشت روز

پارادایم ارز غالب و انتظارات تورمی

■ عبدالعظیم آق‌آتابای

پژوهشگر اقتصادی

در اقتصادهایی که با تورم مزمن و بی‌ثباتی‌های کلان مواجه‌اند، نرخ ارز اغلب نقشی فراتر از یک متغیر تجاری پیدا می‌کند. در اقتصاد ایران نیز طی سال‌های اخیر دلار به شاخصی تعیین کننده در شکل‌دهی انتظارات تورمی تبدیل شده است. در چارچوب «پارادایم ارز غالب» (Dominant Currency Paradigm)، بسیاری از قیمت‌ها، قراردادها و حتی تصمیم‌های سرمایه‌گذاری به طور غیرمستقیم با ارز خارجی سنجیده می‌شوند. در شرایط اقتصاد پساجنگ ایران که بازسازی اعتماد و ثبات بازارها اهمیت حیاتی دارد، درک پیوند میان ارز و انتظارات تورمی بیش از هر زمان دیگری برای سیاست‌گذاری اقتصادی ضروری به نظر می‌رسد.

اقتصاد ایران در دهه‌های گذشته با پدیده‌ای مواجه بوده که می‌توان آن را «دلاریزه شدن ذهنی اقتصاد» نامید. اگرچه واحد رسمی مبادله در کشور ریال است، اما در عمل بسیاری از فعالان اقتصادی تحولات نرخ دلار را به عنوان مهم‌ترین سیگنال برای ارزیابی آینده قیمت‌ها در نظر می‌گیرند. این وضعیت با مفهومی در ادبیات اقتصاد بین‌الملل همخوانی دارد که از آن با عنوان «پارادایم ارزغالب» یاد می‌شود.

ادامه مطلب را در لینک بخوانید

راه‌اندازی شعب بانکی روسیه در ایران به‌زودی

ابلاغ ضوابط خزانه‌های مورد تأیید بانک مرکزی برای سکوهای آنلاین طلا

یارانه نقدی خرداد به حساب سرپرستان خانوار دهک اول تا سوم واریز شد

رشد نقدینگی بهمن ماه ۴۷.۳ درصد اعلام شد

تصمیمات اقتصادی باید برپایه واقعیت‌های نظام بانکی باشد

■ **سیدفرید موسوی، عضو کمیسیون اقتصادی مجلس** با اشاره به ضرورت توسعه ابزارهای نوین تأمین مالی در اقتصاد اظهار کرد: هر ابزار جدیدی که بتواند در حل مشکلات اقتصادی و تأمین مالی تولید مؤثر باشد، مورد حمایت مجلس قرار می‌گیرد. در بسیاری از موارد نیز بانک مرکزی، دولت و شبکه بانکی ابزارهای لازم را طراحی و اجرایی کرده‌اند و نتایج قابل قبولی به دست آمده است.

وی یادآور شد: مجلس خود را در کنار دولت و شبکه بانکی می‌داند و هرجا که نیاز به اصلاح قوانین یا رفع خلأهای قانونی وجود داشته باشد، آمادگی دارد پیشنهادهای کارشناسی را بررسی و مسیر اجرای آنها را تسهیل کند.

این عضو کمیسیون اقتصادی مجلس تأکید کرد: هدف اصلی همه نهادهای سیاست‌گذار باید حمایت از تولید، تقویت نظام تأمین مالی و پاسخگویی به مطالبات مردم باشد و در این مسیر لازم است تصمیمات اقتصادی بر پایه واقعیت‌های نظام بانکی و ظرفیت‌های اقتصاد کشور اتخاذ شود.

وی با تأکید بر ضرورت استفاده از ابزارهای نوین تأمین مالی ابراز کرد: زمان آن رسیده است که از شیوه‌های سنتی وام‌دهی فاصله بگیریم و از ابزارهای جدید برای پاسخ به نیازهای جامعه استفاده کنیم. اگر برای به‌کارگیری این ابزارها نیاز به اصلاح قوانین یا حمایت‌های تقنینی باشد، مجلس نیز در کنار دولت همکاری خواهد کرد.

این نماینده مجلس افزود: یکی از راهکارهای قابل بررسی، استفاده از ابزارهای جایگزین تسهیلات نقدی است. در مقطع‌های مختلف پیشنهادهایی درباره پرداخت بخشی از حمایت‌های ازدواج و فرزندآوری در قالب تسهیلات کالایی مطرح شده است تا افزون بر کمک به خانواده‌ها، از تولید داخلی نیز حمایت شود.

رشد ۱۸۷ درصدی پرداخت تسهیلات به شرکت‌های دانش بنیان

در اردیبهشت سال جاری هزار و ۷۱۵ شرکت دانش بنیان از شبکه بانکی کشور تسهیلات دریافت کرده‌اند. مبلغ پرداخت شده به این شرکت‌ها در اردیبهشت ماه ۱۰۶ هزار و ۲۴۰ میلیارد تومان بوده که در مقایسه با تسهیلات پرداخت شده در اردیبهشت سال گذشته، ۱۸۷.۲ درصد افزایش داشته است.

قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات مشتمل بر ۱۳ ماده و ۶ تبصره در ۵ آبان ۱۳۸۹ جهت دستیابی به اقتصاد دانش‌بنیان، به تصویب مجلس رسید و پس از تأیید شورای نگهبان در ۳۰ آبان همان سال جهت اجرا به مجلس ابلاغ شد.

در سال‌های گذشته شرکت‌های دانش بنیان مورد حمایت ویژه قرار گرفته‌اند؛ از معافیت مالیاتی و پرداخت عوارض تا اعطای تسهیلات بانکی.

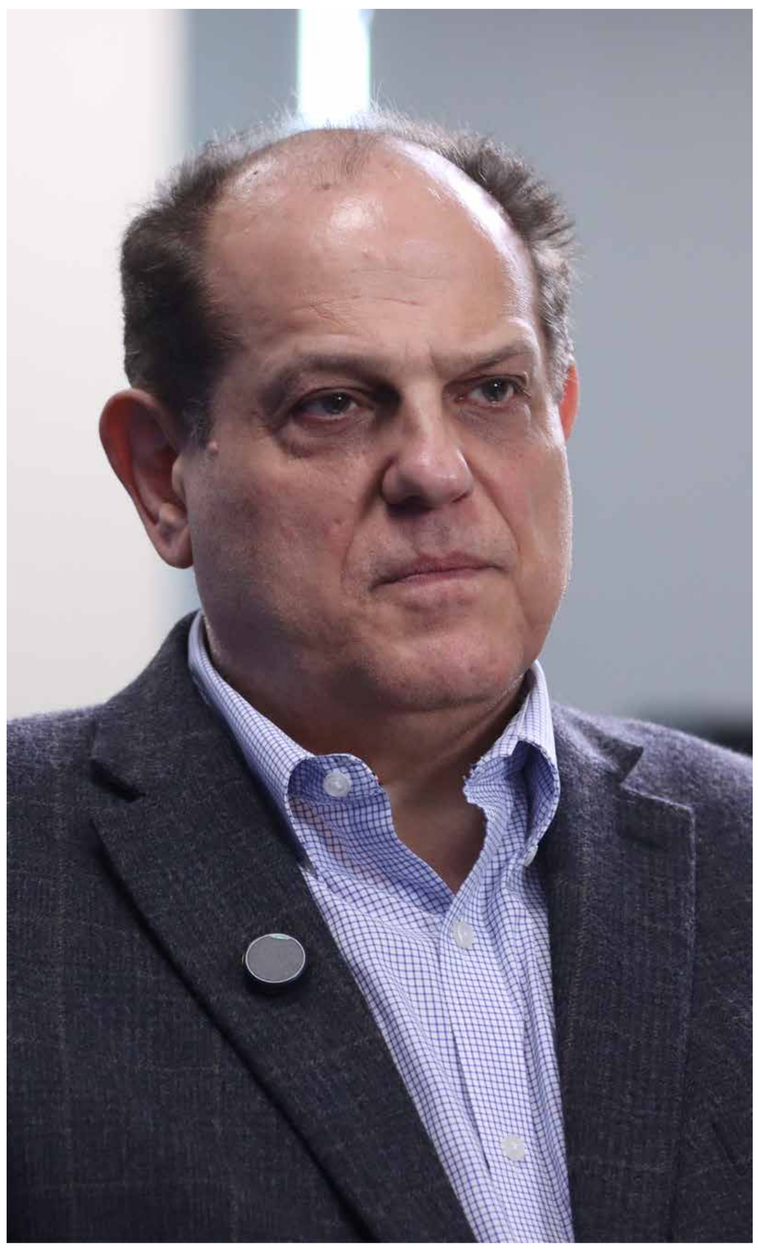
بر اساس آمار ارائه شده توسط بانک مرکزی این شرکت‌ها از سال ۱۴۰۱ تاکنون بیش از هزار و ۶۰۰ هزار میلیارد تومان تسهیلات دریافت کرده‌اند.

عمده تسهیلات نیز توسط بانک‌های غیردولتی پرداخت شده و بانک‌های دولتی نقش کمتری در این زمینه داشته‌اند.به طور مثال در سال ۱۴۰۱ سهم بانک‌های غیردولتی از پرداخت تسهیلات شرکت‌های دانش بنیان ۸۲.۳ درصد و سهم بانک‌های دولتی ۱۷.۷ درصد بوده است. در سال‌های بعد نیز این نسبت همچنان حفظ شده و حتی کفه ترازو به نفع بانک‌های غیردولتی سنگین‌تر نیز شده است.

در فروردین امسال بانک‌های غیردولتی در مجموع ۵۳ هزار و ۹۹۱ میلیارد تومان تسهیلات پرداخت کرده‌اند که ۹۱.۸ درصد از کل تسهیلات پرداخت شده به شرکت‌های دانش‌بنیان بوده است.

نوع بانک	تسهیلات پرداخت شده به شرکت های دانش بنیان							
	تسهیلات پرداختی در فروردین ۱۴۰۵				تسهیلات پرداختی در اردیبهشت ۱۴۰۵			
	تعداد شرکت	تعداد تسهیلات	مبلغ اصل تسهیلات	درصد از سهم بانک ها	تعداد شرکت	تعداد تسهیلات	مبلغ اصل تسهیلات	درصد از سهم بانک ها
جمع بانک های دولتی	۱۴۴	۲۳۲	۴۸۲۸۳	۸,۲	۴۱۹	۶۷۲	۹۹۷۴۶	۹,۴
جمع بانک های غیر دولتی	۴۴۵	۱۱۲۳	۵۳۹۹۱۹	۹۱,۸	۱۲۹۶	۲۲۸۹	۹۶۲۶۰۴	۹۰,۶
جمع کل	۵۲۹	۱۳۵۵	۵۸۸۲۰۲	۱۰۰	۱۷۱۵	۲۹۶۱	۱۰۶۲۳۵۰	۱۰۰

نظارت عالی مبتنی بر ریسک حلقه مفقوده حکمرانی بانکی

■ **شاهین شایان آرانی، اقتصاددان** به بررسی الزامات، پیش‌نیازها و چالش‌های استقرار RBS در نظام بانکی کشور پرداخته است که در ادامه می‌خوانید:

نظارت بر نظام‌های مالی یکی از مهم‌ترین وظایف نهادهای ناظر است. در حوزه بانکداری، این مسئولیت معمولا برعهده بانک مرکزی قرار دارد و هدف اصلی آن حفظ ثبات، پایداری و سلامتی نظام بانکی، صیانت از حقوق ذی‌نفعان و تضمین پاسخگویی بانک‌هاست. در سال‌های اخیر نیز مفاهیمی مانند حاکمیت شرکتی مطلوب (Good Governance) و مدیریت ریسک جامع و یکپارچه با لحاظ ریسک سرایت به عنوان الزامات تحقق این اهداف، مورد توجه قرار گرفته‌اند.

اهمیت مدیریت ریسک جامع و یکپارچه به این دلیل است که بانک‌ها و سایر نهادهای مالی امروز بیش از گذشته به یکدیگر متصل هستند و بروز مشکل در یک بانک می‌تواند به سایر بانک‌ها و دیگر بخش‌های نظام مالی سرایت کند؛ موضوعی که در بحران مالی سال‌های ۲۰۰۸ و ۲۰۰۹ آمریکا به‌خوبی مشاهده شد.

مدل‌های کلاسیک نظارتی عموماً بر مبنای مجموعه‌ای از شاخص‌ها و در نهایت بصورت ترکیبی مانند مدل CAMELS عمل می‌کنند.

در این مدل‌ها شاخص‌هایی نظیر کفایت سرمایه، کیفیت دارایی‌ها، کیفیت مدیریت، کیفیت سودآوری و نقدینگی بررسی و بر اساس آن به بانک‌ها امتیاز داده می‌شود. با این حال، این مدل‌ها با چند ضعف اساسی مواجه هستند.

نخست آنکه ماهیتی گذشته‌نگر دارند و عمدتاً بر داده‌های تاریخی تکیه می‌کنند. در حالی که آینده لزوماً تکرار گذشته نیست و نظام نظارتی به شاخص‌های آینده‌نگر نیز نیاز دارد.

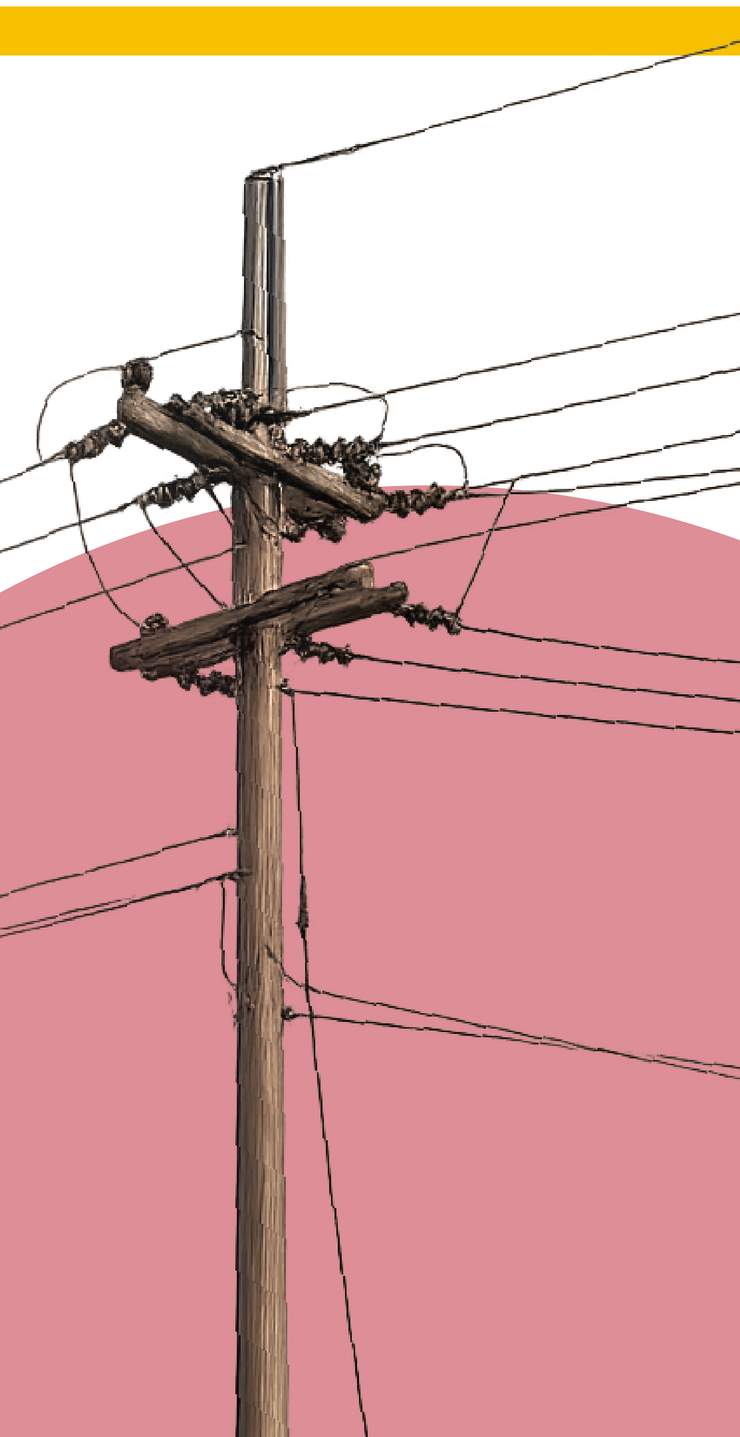
دوم آنکه شاخص‌ها را به صورت مستقل و جزیره‌ای ارزیابی می‌کنند. در حالی که میان انواع این شاخص‌ها و ریسک‌ها ارتباط مستقیم وجود دارد. برای مثال، کاهش نقدینگی یک بانک می‌تواند توان بازپرداخت تعهدات آن را تحت تأثیر قرار دهد و در نتیجه ریسک اعتباری بانک را افزایش دهد. این روابط متقابل در مدل‌های سنتی به‌درستی دیده نمی‌شود.

سومین ضعف، فقدان نگاه تلفیقی به ریسک‌هاست. مدل‌های موجود بیشتر تجمیعی هستند تا تلفیقی؛ یعنی شاخص‌ها را در کنار یکدیگر قرار می‌دهند، اما اثرگذاری متقابل آنها را بررسی نمی‌کنند. این موضوع به‌ویژه برای نهاد ناظر اهمیت دو چندان دارد، زیرا بانک‌ها در قالب یک شبکه به هم متصل‌اند و بحران در یک بانک بزرگ می‌تواند کل نظام بانکی را تحت تأثیر قرار دهد.

یکی دیگر از خلأهای مدل‌های موجود، بی‌توجهی نسبی به ریسک‌های حاکمیتی است. اگرچه در بسیاری از کشورها شاخص‌هایی برای ارزیابی حاکمیت شرکتی خوب در نظر گرفته شده، اما ریسک ناشی از ضعف حاکمیت شرکتی معمولاً به صورت تلفیقی و کمی در مدل‌های نظارتی موجود محاسبه نمی‌شود. در حالی که شفافیت، پاسخگویی، توزیع مسئولیت‌ها و سازوکارهای نظارتی در سلامت بانک‌ها نقش تعیین‌کننده دارند.

زنجیره پنهان ناترازی برق

خاموشی در کارخانه، گرانی در بازار

تابستان برای بسیاری از خانوارها با نگرانی از قطعی برق گره خورده است، اما در سوی دیگر ماجرا، صنایع و واحدهای تولیدی با دغدغه‌ای عمیق‌تر مواجه‌اند؛ دغدغه‌ای که تنها به خاموشی چند ساعته محدود نمی‌شود و می‌تواند به توقف خطوط تولید، افزایش هزینه‌های بنگاه‌ها، آسیب به تجهیزات و در نهایت رشد قیمت کالاها برای مصرف‌کنندگان منجر شود. در شرایطی که اقتصاد کشور بیش از هر زمان دیگری به تداوم تولید و حفظ ظرفیت‌های صنعتی نیاز دارد، تداوم ناترازی برق به یکی از مهم‌ترین چالش‌های پیش‌روی بخش تولید تبدیل شده است. با نزدیک شدن به اوج مصرف تابستان، این پرسش مطرح است که برنامه‌های وزارت نیرو برای کاهش ناترازی تا چه اندازه می‌تواند از فشار بر صنایع بکاهد و آیا تولیدکنندگان امسال، تابستانی کم‌چالش‌تری را نسبت به سال‌های گذشت تجربه خواهد کرد یا خیر.

در این رابطه **مصطفی رجبی مشهدی معاون وزیر نیرو در امور برق و انرژی** در رابطه با وضعیت ناترازی برق کشور در سال جاری اظهار کرد: برای مدیریت ناترازی برق، برنامه‌های مختلفی از جمله افزایش ظرفیت تولید، توسعه واردات برق و بهره‌گیری از سایر ظرفیت‌های موجود در دستور کار قرار گرفته است. البته متغیرهای متعددی همچون وضعیت اقتصادی کشور، سطح رفاه خانوارها، رشد تعداد مشترکان و سایر عوامل بر میزان مصرف برق تاثیرگذار هستند.

وی افزود: در آغاز فعالیت دولت چهاردهم، میزان ناترازی برق کشور بیش از ۲۰ هزار مگاوات بود، اما روند کاهش این ناترازی آغاز شد و در سال گذشته این رقم به حدود ۱۴ هزار و ۵۰۰ مگاوات رسید.

مهارتورم، چالش اصلی بانک‌های مرکزی جهان

به نقل از فاینشنال تایمز، «اندی هالدن» اقتصاددان ارشد سابق بانک انگلستان در یادداشتی نوشت: بانک مرکزی اروپا چند روز پیش به نخستین بانک مرکزی بزرگ جهان تبدیل شد که برای مقابله با خطر تورم ناشی از افزایش هزینه‌های انرژی در پی بحران خاورمیانه، نرخ‌های بهره را افزایش داد. در روزهای آینده نیز نگاه‌ها به تصمیمات نرخ بهره در دو سوی اقیانوس اطلس معطوف خواهد بود.

احتمال می‌رود این تصمیم در میان اعضای فدرال رزرو آمریکا و بانک مرکزی انگلستان اختلاف‌نظر ایجاد کند، زیرا تصمیم‌گیری درباره نرخ بهره به ارزیابی میزان ماندگاری فشارهای تورمی بستگی دارد.

بانک‌های مرکزی همچنان از پیامدهای شوک انرژی ناشی از جنگ روسیه و اوکراین در سال ۲۰۲۲ رنج می برند. در آن زمان، آنها تداوم تورم را دست‌کم گرفتند و در نتیجه افزایش نرخ‌های بهره با تأخیر انجام شد.

با افزایش تورم، شرکت‌ها و نیروی کار نیز انتظارات خود از قیمت‌ها و دستمزدها را بالا بردند؛ پدیده‌ای که به «اثرات دور دوم» معروف است و به تشدید تورم انجامید. به این ترتیب، تورم افسارگسیخته شکل گرفت.

این اشتباهات ناشی از کم‌برآورد کردن شدت و مدت شوک و همچنین سرعت بازگشت تقاضا در مقایسه با عرضه پس از همه‌گیری کووید-۱۹ بود. با توجه به این تجربه، دلایل معتبری وجود دارد که نشان می‌دهد تورم این بار ممکن است دوام کمتری داشته باشد.

«هرمز» چگونه بازار جهانی کود را به هم ریخت؟

کمبود کود شیمیایی دیگر یک هشدار دوردست نیست؛ این بحران اکنون در بازارهای جهانی، در هزینه‌های تولید و در تصمیم‌های کشاورزان به‌وضوح دیده می‌شود. داده‌ها و تحلیل‌های منتشرشده از سوی نهادهای بین‌المللی نشان می‌دهد که اختلال در زنجیره تأمین کود، به‌ویژه در مسیرهای دریایی خلیج فارس، عرضه کودهای نیتروژنه و فسفاته را تحت فشار قرار داده و زمینه‌ساز جهش تازه‌ای در قیمت‌ها شده است. در چنین شرایطی، مسئله فقط افزایش نرخ‌ها نیست؛ کاهش دسترسی به کود، مستقیماً بر سطح زیرکشت، میزان مصرف و در نهایت تولید غذا اثر می‌گذارد.

گزارش بانک جهانی درباره بازار کالاها در آوریل ۲۰۲۶ نشان می‌دهد شاخص قیمت کود در سه‌ماهه نخست سال بیش از ۱۲ درصد افزایش یافته و در آوریل به بالاترین سطح خود از اکتبر ۲۰۲۲ رسیده است.

این افزایش، بنا بر ارزیابی بانک جهانی، عمدتاً ناشی از اختلال در صادرات و محدودیت‌های حمل‌ونقل مرتبط با تنگه هرمز بوده است. در همان گزارش، پیش‌بینی شده که شاخص قیمت کود در کل سال ۲۰۲۶ بیش از ۳۰ درصد رشد کند. در این میان، اوره بیشترین جهش را تجربه کرده و به‌عنوان اصلی‌ترین موتور افزایش قیمت‌ها شناخته می‌شود.

بانک جهانی در بیانیه مطبوعاتی خود نیز اعلام کرده است که قیمت کود در سال ۲۰۲۶ احتمالاً ۳۱ درصد افزایش خواهد یافت و قیمت اوره ممکن است تا ۶۰ درصد بالا برود.

ویدیو

